

MALÉ DIVADLO

DIVADELNÍ SOUBOR ZÁVODNÍHO KLUBU ROH
SEVEROČESKÝCH TUKOVÝCH ZÁVODŮ V ÚSTÍ NAD LABEM

JAN HUS

SCÉNICKÁ KOMPOZICE NA TÉMA J. K. TYLA

SCÉNÁŘ A REŽIE:

RUDOLF FELZMANN

ASISTENT REŽIE:

EVA ČEJCHANOVÁ

VÝTVARNÍK:

ZDENĚK URBAN

Účinkují:

Petr Bejbl

Jana Bejblová

Eva Čejchanová

(Marketa, matka Husova)

Rudolf Felzmann

(Jan Hus, mistr svobodných umění, kazatel v Betlémské kapli)

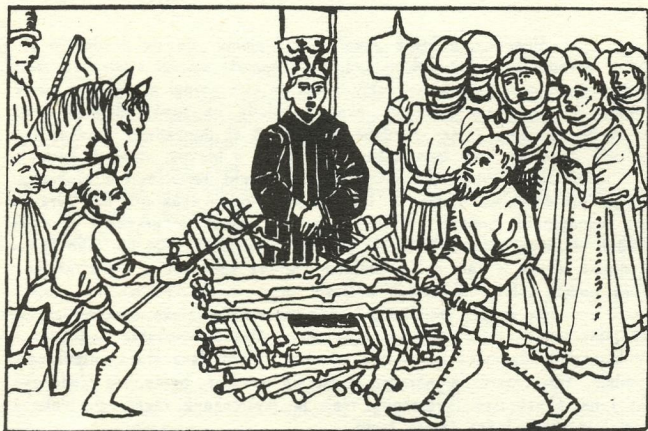
Petr Frič

Věra Fričová

Petr Horák

(Jeroným Pražský, mistr svobodných umění)

Irena Hrodková

Zbyněk Jelinek

(Štěpán Pálec, mistr svatého Pisma)

Josef Kořen

(Jan XXIII., římský papež)

Hana Krausová

(Žofie, manželka Václava IV.)

Ladislav Malý

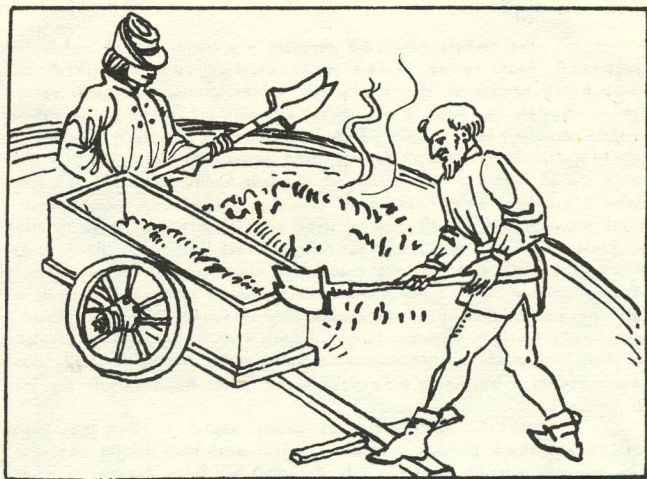
(Petr Angeli, kardinál a legát papežský)

Dana Novotná

Eva Petráková

Zdeněk Stárek

(Zikmund, císař Německé říše)

Otakar Starý

(Pan Hanuš z Chlumu, přijímá Kepka)

Stanislav Verner

(Václav IV., král český)

TECHNICKÁ SPOLUPRÁCE:

ANTONÍN JACHYMSTÁL

Premiéra 5. dubna 1975

Obnovená premiéra 3. listopadu 1976 v Malém divadle
na Střekově

Na vrcholu národního obrození a v době velkých revolučních společenských hnutí se na českém jevišti objevuje řada historických her, čerpajících své náměty ze slavné minulosti našeho národa. Nejčastěji zpracovávaným tématem je doba předhusitská a husitská. Změnu v dramaturgii tehdejšího divadla, které přešlo od her ze současnosti k velkým romantickým historickým dramátům, způsobil bojovný duch revolučního roku 1848. V současných typech hrdinů z řad měšťanstva či mladé buržoazie nenacházeli autoři možnost k vyjádření svých politických názorů a k zpodobení pokrokovosti v lidových vrstvách buď neměli odvahu, nebo vytvářeli většinou umělecky slabší díla. Vyslovit závažné myšlenky své doby dokázali jen ústy velkých postav naší minulosti. Tento fakt však nijak neoslabuje aktuálnost her, neboť umělecky silné dílo, byť historické, může právě svou estetickou i etickou hodnotou vyjadřit více než dílo sice ze současnosti, ale umělecky průměrné. Navíc si připomeňme i výrok B. Engelse, že v Čechách bude každé vskutku revoluční hnutí doprovázeno silnými reminiscencemi na husitství. Nejvýznamnějším dílem z tohoto období je bezesporu dramatická báseň Josefa Kajetána Tyla Jan Hus, mistr betlémský.

Tyl své velké historické drama napsal r. 1848 jako kritiku tehdejších politických poměrů, proklamaci pokrokových idejí doby i připomínku slavné minulosti a tradic našeho národa. R. 1850 byl Tylův Jan Hus cenzurou zakázán a toto nařízení bylo v Praze uplatněno ještě r. 1897. Divadelní zákon, umožňující divadelní zákaz této hry, v podstatě platil až do roku 1945 a byl zneužíván i německými úřady za okupace. V tomto století Tylova Jana Husa uváděla převážně mimopražská divadla a každá jeho inscenace znamenala významný kulturní a především politický počín. Stačí připomenout inscenaci z roku 1936 v Plzni (hrána úprava J. Honzla), nebo premiéru v předvečer války v Městských divadlech pražských r. 1938 (v režii F. Salzera).

Je pochopitelné, že Tylovo drama o velikém zjevu našich národních dějin a nositeli nejpokrokovějších idejí, na něž navázalo husitství a v nové době dělnické hnutí i odboj za druhé světové války, zaznělo z našich jevišť ihned po skončení německé okupace. Připomeňme si alespoň slavnou inscenaci z r. 1945 v Národním divadle v režii a úpravě avantgardního umělce Jindřicha Honzla.

Pravda zvítězí! - to je heslo mistra Jana Husa, které převzali husitští bojovníci a které planulo i na praporech československých vojáků v druhé světové válce. Idea svobodného rozvoje člověka a spravedlivého uspořádání společnosti, kterou Tyl vložil do úst svého dramatického hrdiny, je živá a apelativní i dnes.

Úprava, ve které Jana Husa hrajeme, sleduje především zestručnění původní předlohy. Tyl ve své době nemohl počítat s divákem dostatečně obeznalým s historickými fakty, vždyť on sám čerpal z německé verze Palackého Dějin národu českého, proto z ohledu na široké divácké masy musel mnohé události i stav feudální společnosti až ilustrativně předvádět v epizodních scénách. Text bylo také třeba krátit v ideově slabších místech, nebo v ne zcela historicky přesných pasážích, jejichž rétoričnost a proklamativnost je cizí dnešnímu divákovi. V Tylově Janu Husovi však pro nás výrazně zaznívá nepatetické hrdinství člověka, hájícího pokrok a pravdu i za cenu obětování vlastního života. Nechtěli bychom Jana Husa hrát jen jako historické drama, cítíme v něm spíše problém člověka současného světa, předvedený na pozadí velkých dějinných události.

Za zmínku určitě stojí i nádherná čistota Tylova českého jazyka, stejně jako schopnost lapidárního vyjádření myšlenky a obrazu v pokusu o český blankvers. Scénická kompozice na téma Tylova Jana Husa je pokusem o divadelní tvar, který je náročný nejen na samotné herce, ale klade své nároky i na obecenstvo. Odměnou však je myšlenková závažnost, hluboká citovost i jazyková krása Tylova textu.

Doba Husova v datech.

Kolem r. 1372 — Narodil se pravděpodobně v jihočeském Husinci Jan Hus, 1393 bakalář a 1396 mistr Karlovy univerzity a posléze její rektor, kazatel v kapli Betlémské.

30. 11. 1378 — Václav IV., syn Karla IV. a Anny Svidnické, se ujal samostatné vlády v českém státě. Za jeho vlády propukl otevřený boj s vyšší šlechtou, jež těžce nesla jeho spojení s nižší šlechtou a měšťanstvem (král dvakrát zajat).

Asi září - říjen 1389 — Václav IV. se oženil s bavorskou princeznou Žofií, která prokázala pochopení pro snahy české reformní strany a Husa. Po smrti Václavově však přešla do Zikmundova tábora a posléze odešla z Čech.

24. 5. 1391 — Založena kaple Betlémská staroměstským měšťanem Křížem řečeným Kramář a dvořanem Václava IV. Hanušem z Milheimu. Byla určena ke kázáním v českém jazyce.

14. 3. 1402 — Mistr Jan Hus se stal kazatelem v kapli Betlémské.

18. 1. 1409 — Václav IV. vydal tzv. Dekret kutnohorský, jímž upravil počet hlasů jednotlivých národů na univerzitě ve prospěch Čechů.

20. 12. 1409 — Papež Alexandr V. na žádost pražského arcibiskupa vydal zákaz kázání v soukromých kaplích v Čechách, aby tak znemožnil Husovu kazatelskou činnost v Betlémské kapli. Hus však neuposlechl a kázal dál.

16. 7. 1410 — Arcibiskup pražský Zbyněk Zajíc z Hazmburka přikázal spálení Viklefových a na Viklefovi závislých knih. To byl počátek definitivního Husova rozchodu s církví.

18. 7. 1410 — Arcibiskup pražský vyhlásil klatbu na Husa, která byla 24. 9. ztížena.

Květen - červen 1412 — Spor Husův s církví se v důsledku obnoveného prodeje odpustků zostřil, zejména po veřejné disputaci univerzity 7. 6., na níž se proti Husovi postavili i někteří jeho dosavadní přátelé, mezi nimi i Štěpán Pálec.

11. 7. 1412 — Poprava tří mladých řemeslnických tovaryšů, kteří se účastnili bouří proti prodávání odpustků, na podkladě příkazu Václava IV. Papež znovu ztížil klatbu na Husa a vyhlásil nad Prahou interdict.

2. 2. 1413 — M. J. Hus dokončil v Praze své dílo Knížky o svatokupectví, které se obracelo proti praxi papežské kurie.

8. 6. 1413 — M. J. Hus dokončil své stěžejní teologické dílo, latinský spis o církvi (De ecclesia).

27. 10. 1413 — M. J. Hus za svého pobytu na Kozím Hrádku u Tábora dokončil svou českou Postilu.

11. 10. 1414 — M. J. Hus se vydal na cestu ke kostnickému koncilu kde doufal najít spravedlnost a obhájit své učení. Zikmundův proslulý glejt mu byl vydán až o týden později.

28. 11. 1414 — Hus, který dosud bydlil v Kostnici volně, byl zatčen a uvězněn.

4. 4. 1415 — Jeroným Pražský přijel do Kostnice za Husem. Byl poznán a uvězněn.

5. - 8. 6. 1415 — Hus měl slyšení před koncilem kostnickým. Nebyla mu však dána možnost obhajoby, měl své učení jen bez výhrady odvolat. To odmítl, tím spíše, že mu byly podkládány i názory, které neužil.

6. 7. 1415 — Mistr Jan Hus upálen v Kostnici na břehu Rýna poté, co byl kostnickým koncilem odsouzen. Jeho popel byl hosen do Rýna, aby památka po něm zanikla.